

Pengő - kísérlet az infláció megfékezésére: vagyondézsmá, bélyeg útján való lerovása

Talán kevesek előtt ismert, a II. Világháború utáni pengő infláció miként teremtette azt a furcsa helyzetet, amelyben az állami bevételek növelése céljából a forgalomban lévő papírpénzek egyes címleteti megadóztatták.

Az inflációs folyamat beindulása már a Győri Program meghirdetésével kezdetét vette, de elhatlamosodásának első számú okaként a *háborús pusztítást* emelném ki. A károk a nemzeti vagyon 40%-át tették ki. A közlekedési, szállítási kapacitások jeletős része tönkre ment, vagy elpusztult. 3000 mozdonyból 500, vágány sínek 40%-a marad használható. Ezt még tetézte az ipari berendezések, készletek megsemmisülése, nyersanyag készletek elszállítása, lakásállomány nagy mértékű pusztulása.

Az inflációhoz hozzájárult a *háborús jóvátételek* fizetése. Magyarországnak áruszállítás formájában a Szovjetunióknak 200, Jugoszláviának 70, Csehszlovákiának 30 millió dollár kártérítést kellett fizetnie. Sőt a szovjet és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság költségeit is fizetnie kellett.

Az infláció növekedéséhez hozzájárult a *nyilas korány* által kibocsátott 9 Mrd pengő névértékű 100 pengő bankjegy mennyiség, amely Ausztria területén került forgalomba, de később visszaszivárgott az országba.

A *Vörös Hadsereg* már 1944 folyamán hozta forgalomba az általa legyártott, fedezet nélküli papírpénzeket, az ún. hadi pengőt. A Vörös Hadsereg a hadi pengőt és az általuk hozott rubelt is elfogadási kötelezettséggel forgalmazta. Az MNB egyes adatai szerint a szovjet főkatonasság parancsnoksága is mint egy 5 Mrd pengő értékben szaporítja a pénzmennyiséget. A Magyarországon lévő szovjet hadsereg 1946-47 között a nemzeti jövedelem 10 %-át vitte el.

A termelés beindítása, a közigazgatás újjászervezése, a jóvátételek finanszírozása mind megoldásra vártak. 1945. nyarán a bevétel a kiadások 8 %-át tudta fedezni. Így a kormányzat számára nem maradt más eszköz, mint az állami emisszió. Míg 1945. májusában a bankjegy mennyiség 21,2 Mrd, addig ez a szám az év végére 765,4 Mrd-ra emelkedik.

Az ijesztő mértékű pénzromlást a kormány 1945. december 19-i rendeletében 75%-on vagyondézsmával próbálta megfékezni. Ennek értelmében az 1000, a 10000 és a 100000 pengős bankjegyek névértéke nem változott, de forgalomban maradásuk névértékük 3-szorosáért vásárolt bélyeg felragasztásával volt biztosítható. Ezzel a lépéssel az államháztartás egy havi kiadásainak egyharmadát sikerült fedezni 10-12 napra.

Az egyes címletek vagyondézsmá bélyegei azonos rajzúak, de eltérő színűek voltak. Az 1000 pengős bankjegy esetében piros, a 10000 pengőnél barna, míg a 100000 pengős bankjegynél zöld szívű bélyeget ragasztottak fel. A piros és zöld bélyeg 100-as ívének egy bélyegén lemez hiba folytán az MNB monogram B betűjének átkötőjénél fehér folt látható. A dézsmajegy fehér és sárgás papírra nyomtatták, makkos diósgyőri gyári vízjellel ellátva. Miután a bélyeget gyakran hamisították hamarosan barna színű, azonos névértékű bankjegy került forgalomba, amely a felülbélyegzés alól mentesült.